

3) аналітика, апрацоўка інфармацыі і прывядзенне яе да адзінага стылю;

4) пабудова даступнай візуалізацыі, вёрстка ў адным з магчымых фарматаў у залежнасці ад мэт і колькасці дадзеных.

Выкарыстанне інфаграфікі як сродку візуалізацыі навуковай і вучэбнай інфармацыі на занятках па дысцыпліне «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» вырашае праблему цяжкасці пераўтварэння зыходнай формы навучальнага матэрыялу ў наглядна сімвалічную, што дазваляе інтэнсіфікаваць і аптымізаваць навучальны працэс. Ва ўмовах сучаснага адукацыйнага працэсу сродкі нагляднага навучання павінны дазваляць навучэнцам супастаўляць, ўсталёўваць узаемасувязі, абагульняць разнастайныя веды, атрыманыя на занятках і ў ходзе самастойнай работы па агульнапрафесійных і прафесійна-кваліфікацыйных дысцыплінах.

Такім чынам, выкарыстанне інфаграфікі ў працэсе навучання студэнтаў вышэйшай школы дазволіць адукацыйнай установе рыхтаваць высокападрыхтаванага і кампетэнтнага спецыяліста ў пэўнай галіне прафесійнай дзейнасці.

Літаратура

1. Смикиклас М. Инфографика. Коммуникация и влияние при помощи изображений. СПб. : Питер, 2014. 152 с.

Видиш С.В.

здобувачка вищої освіти

Східноукраїнський національний університет

імені Володимира Даля

КОЛОРАТИВНА ЛЕКСИКА В ПОЕЗІЯХ ГАЛИНИ ПОТОПЛЯК

Анотація. Розвідка присвячена дослідженню колоративів у поезіях Галини Потопляк. Лексика на позначення кольору має великі експресивні можливості. Відповідно до авторської інтерпретації, кольороназви набувають різноманітного смислу, завдяки чому зростає їхня роль у передачі інформації.

Ключові слова: колір, колоратив, кольороназва, колористика, лексема.

Vydys S. Colorative Vocabulary in the Poetries of Galina Potoplyak.

Exploration is devoted to the study of coloratives in the poetry of Galina Potoplyak. Vocabulary for color designation has great expressive potential. According to the author's interpretation, colour names obtain different meanings, due to which their role in the information transfer increases.

Key words: *color, colorative, color name, coloristics, lexeme.*

Кольори відіграють важливу роль у нашому житті. У природі немає нічого, що б не мало кольору, тому люди живуть у різнобарвному світі. Їх оточує безліч кольорів і не всі вони яскраві й чисті, деякі настільки бліді, що інколи просто неможливо підібрати їм назву.

Історія вивчення колористики має давні традиції. Лексика на позначення кольорів часто слугувала об'єктом розгляду в мовознавстві. Її досліджували з різних точок зору: вивчали механізми номінації колірною простору носіями різних мов (В.А. Москович, Л.М. Грановська), досліджували значення назв кольорів (Н.Ф. Пелевіна, Л.О. Шестак, В.М. Іваровська), з'ясовували роль і функціонування лексем на позначення кольору у художніх дискурсах (О.А. Шеховцова, С.Я. Єрмоленко, Д.М. Шмельов), розробляли класифікації на позначення колоративів (О.М. Дзівак, О.І. Кулько) тощо. Дослідження лексики на позначення кольорів у сучасному мовознавстві об'єднують у окрему галузь – лінгвістику кольору, завданням якої є лінгвістичне осмислення мовної картини кольору не за фізичними ознаками, такими як тон, яскравість, насиченість, а на виявленні їх словесного багатства і розкритті їхньої внутрішньої форми, пізнанні різних семантичних трансформацій і символізації, властивої для певного етносу [8].

Останні 30–50 років у східнослов'янському мовознавстві значно посилюється інтерес лінгвістів до кольоронайменувань. Автори досліджують історію кольороназв, процес формування їхніх груп, склад у різні періоди розвитку мови, визначають співвіднесеність кожного найменування кольору з предметом-еталоном. Такі знання необхідні, бо на них базуються сучасні теорії вивчення кольороназв. Основою для виникнення назв *кольоратив*, *кольористична лексика* стали терміни *колір*, *кольорит*, використані в живописі. Зокрема, термін *кольорит* містить у собі значення цілісного, сукупного взаємозв'язку кольорів для впливу на емоційно-чуттєву сферу пізнання людиною світу [6, с. 67].

Одноставної думки щодо розподілу кольорового спектру не існує. Немає визначеності й у системах кольоропозначень сучасних європейських мов. У східнослов'янському мовознавстві традиційно визначають

одинадцять термінів-кольоропозначень: білий, чорний, червоний, синій, жовтий, коричневий, сірий, зелений, фіолетовий, рожевий і помаранчевий, які закріпилися як основні складові колірної номенклатури української мови [5].

Кольоронайменування перебувають у колі посиленої уваги науковців також із позиції їх семантичного навантаження. Зокрема, у роботі «Семантичний обсяг назв основних кольорів» Н. Кухар наголошує, що найбільше семантичне навантаження мають лексеми *білий, чорний, червоний, синій, зелений* [7].

Мета розвідки – вивчення особливостей символіки кольоропозначень у поезіях Галини Потопляк, сучасної поетеси зі Львова, більшість віршів якої, за нашими спостереженнями, присвячена природі та порам року.

Окреме місце поетеса відводить звеличенню осені, використовуючи теплі кольори, зокрема, *жовтий* (носій величезної сили Сонця, символ захисту і надії; символ стиглого колосся та уособлення життєдайної сили, багатства), *золотий* (краса, досвід, мудрість, досягнення мети), *червоний* (символ крові і вогню, любові та страждань; символізує красу, радість та любов до життя), *багряний* (благочестя, помірність, щедрість), *жовтогарячий* (символ слави, величі та гідності): *Сливку останню зірвав, // жовті полотна із лану* [4]; *Ось такий жовтень – вітряний, з дощами, // із жовтими деревами й кущами* [1]; *Червоні лінії, а по краях сумні, // узорі зрілої жовтневої натури* [1]; *І зачаровує, і будить нас, // веде у світ за жовті акварелі* [1]; *А потім осінь золотая – // червоне літечко прощай...* [1]; *Не шукайте доріг, мої спогади босі. // Трави вкриють шляхи і вітри стоголосі // понесуть нас туди, де цвісти буде нива. // Осінь стоїть золота, // хилить червону калину* [4]; *Осінь така золота // разом із вами говіє* [4]; *І осінь незбагненна і багряна // вітала тата, бабцю й дідуся* [1].

Для посилення контрасту осінніх мотивів і літніх поетеса в один контекст уводить означення *жовтий* і *зелений*: *Жовтогаряче і зелене тло // майстриня-осінь нам подарувала* [1]; *Листопад, листопад. Жовті скроні на клені. // І кущі споришу вже давно не зелені* [3].

Конотацію смутку вносять в опис осені лексеми *сірий* та *сивий*: *Ії печальний образ ще не згас – // лишає плями сірої настелі* [1]; *Пора осіннього надриву. // Пора осінньої журби. // Складає ранок осінь сиву // в свої намочені торби* [4].

Відтінок жовтого, що заповнив усю навколишність, позначає найменування *бурштиновий*: *Ця осінь довго буде ще нам снитись – // цей бурштиновий, жовтий падолист* [1].

Колористичні функції виконують і похідні від прикметників-коловративів (дієслова, іменники): *Пожовтіли сади. Це життя розцвітає. //*

У майбутнє своє нам шляхи прокладає [1]; **Жовтіють** і байраки, і горби. // Так порожньо, так сирітливо в полі [1]; **Пожовтіли** сади і земляка щаслива [1]. Бабусині грушки на сонці поспіли // і трави шовкової **жовтіють** на пню [4]; **Вербо моя, вербо, вербо златоглава.** // Я тебе сьогодні на руках тримала [1]; А листя **жовте**, аж горить. // Палає день вогнем **багрянцю** [1].

Найчастіше білий колір, який є символом невинності, чистоти і радості, гармонії всіх кольорів, поетеса використовує для того, щоб показати чисту, пишну і водночас холодну зиму: **Біло, біло** і мете, // небо **біле** і святе [1]; Засипає береги, // **біло, біло** навкруги [1]; **Біло, біло**, бездиханно... // Що ж ти робиш з нами, панно? [1]; І очками дивилося бабусі. // А дець зима у **білому** кожусі [1]; Засіять лан і поливають, // Щоб жито знов зазеленіло. // Пора вже **білих** мух чекать. // (Сказала й в серці зацеміло) [1]; Були колись зими. Весною бурюльки. // І діти сковзались як вилзли з люльки. // І бабця ступити ногою боялась. // А зимонька **біла** сміялась, сміялась [1]; Стоять у **білому** дерева // І цідять воду болота [1]; Мамо, вже зима **білим** полем накрила. // Вже тривога на цілій землі [1].

Яскрава тепла райдужна весна у віршах Галини Потопляк показана здебільшого зеленими барвами (символ вічного оновлення, природи і молодості) і вже згаданими нами раніше білими, червоними, весняними бузковими фарбами (символ новизни, світлого майбутнього, легкості). Присутній сірий колір (множина всіх кольорів, цей колір ніколи не використовують в іконописі; символ неясності, порожнечі, небуття; символ стійкості, що забезпечує міцну основу), але під час прочитання він не навіює смутку, як це буває з осінню, а навпаки нагадує щось таке м'якеньке і пухнасте, як котики, що розпускаються навесні: **Весна стояла молода, // Уся в фаті і первоцвіті.** // Суботній ранок гомонів // На перелазі біля дому. // І перший пагін **зеленів**, // Знімав з душі зимову втому [1]; **Весна прийшла і оживає лан.** // Бере за душу паросток троянди. // З-під листя пробивається оман. // І **зеленіє** ряс біля веранди [1]; Хоч квіточка надій вже знову розцвіла. // Вже знов повзе пирій, вже **зеленіє** хміль // Але в душі стоїть зимова заметіль [1]; Візьміть по квіточці, для вас я їх нарвала. // **Червоні** – то любов, то щиро, від душі. // Весна сьогодні сонце дарувала. // Для вас ці квіти і мої вірші [1]; Б'ють **червоні** заграви // по сумлінню душі. // Де **зеленії** трави // де весни барвиші [1]; Тріпоче вітер гіллям клена. // Гойдає сонний очерет. // Трава проклонувалась **зелена**, // Зима ховається в намет [3]; **Вербо моя, вербо.** Плакуча і **біла**. // Ти ж мене сьогодні поглядом зігріла [1]; **Бузкові** запахи дурманять // І весни падають до ніг [1]; Котики ловила поміж снів і яві. // А вони у тебе теплі і ласкаві. // **Сірі** і шовкові, з блиском

полум'яним. // Зранечку пригріті сонечком ласкавим [1]; Прилинь, прилинь, весняночко, принеси пташині // Пташеняток малесеньких у білій корзині [3]; Білі, сірі і пухнасті, рябенькі, строкаті. // Сидітимуть у кубельці, в своїй рідній хаті // Ой, пташино, моя люба, цвірінькай з росою. // Хай прилине весна-красна з довгою косою [3].

Повільний прихід весни викликає в поетеси спогад про білу зиму і сіру осінь: Весна поволі набирає силу. // П'є чай із чебрецю і дев'ясилу. // Їсть кашу з гречки, рису і пиона, // А на обід ще й келишок вина. // І до обіду квола, сіра, тьяня [3]; І хоч весна, біліє в полі сніг. // І хоч весна, а в світі холодище [3].

Літо – найтепліша пора року, коли довгі сонячні дні змінюють короткі теплі ночі, то, звісно, що в поетеси цей період оспіваний у віршах лише теплими кольорами, як-от: зелений, блакитний, голубий (символізує мрії, меланхолію, безмежність неба, вічний світ): Позаду шквал небесного цвітіння, // земного раю, посмішок блакиті, // прощальний погляд літнього усніня, // де вікна на весь світ були відкриті [4]; Ранок. Літо. Сад. Задуха. // Промінь світла біля вуха. // Запах сиру, хліба, сала. // В полі гречка відцвітала. // Нива зранку зеленіла. // Річка цастям голубіла [3].

Небо в поетеси різне: то на ньому білі хмари (А ще не сіло сонце за грудок, // і хмари де-не-де по небу білі [1]); то приємна для людського ока голубінь (Обтруситься, обсиплеться та й вклякне // На грядці перезріла лобода. // І небо голубе поволі зблякне. // І потемніє у ріці вода [2]). Щоб показати справжнє осіннє небо, поетеса використовує назву сивого кольору (кольору світання й сутінок), бо небо в цей час таке ж похмуре, дощове, як і колір: Калюжі бачать небо сиве. // В них падає вода й блищить. // Відлуння осені журливе // під плотом мишею пищить [4].

Звісно, що красі природи Галина Потопляк відводить особливе місце, не жаліючи барв для опису квітів, фруктів, трав і дерев: Дорога рівна, і не дуже, // стежина виткана з думок, // під хатою червона ружа, // холодної води струмок [1]; Торкніться і не зачепіть, // ромашку біленьку зірвіть [1]; І перші яблучка рябі // комусь впадуть під босі ноги [1]; Матусю, Ви лишили тут // свої недоспані світанки, // і флокси білі, що цвітуть // донині літом біля ганку [1]; І хоче в теплі шати зодягнутись, // щоб не зів'яти, знову повернутись – // червоним яблуком і гіркою калиною, // розсипатись під ноги горобиною [1]; Сьогодні вишня – наречена. // У дружках в неї дві верби. // Зелена яблунька – хреціяна. // І всюди білі голуби... [1]; Ось чуєш як світанок холодить. // Як падає роса на жовті квіти [2]; Нарву чебрецю і зеленої м'яти. // І маківок спілих у кошик складу [4].

У віршах поетеса не оминає тему печалі, смутку і трауру, використовуючи чорний колір, який є символом зла, темряви і смерті:

Хустину **чорну** пов'язали... // Дивлюся в слід – тут Ви були [1]; Я доторкнулась до **чорної** клямки – // пам'яті роду старого уламки [1]; Не засмучуйся. Будь з надією. // Зникне **чорне** і все бліде [1]; Господи, помилуй. Твої смерть і мука // Кожному, хто вірить, прямо в серце стука. // Прямо на долоню падає кровина. // І висить над світом **чорна** хрестовина... [1]; І прожену всі **чорні** хмари, // і сльози з **голубих** озер [4]; Надула губи брама **чорна**, // і набундючилися вітри. // І труть вони боки об жорна, // і крутять, крутять вітряки [4]; Тече Дніпро, **чорніють** димарі. // І гіркий дим лягає на долину [3].

Отже, аналіз поезії Галини Потопляк засвідчує, що авторка використовує традиційну символіку назв кольорів, доповнюючи описи похідними відприкметниковими найменуваннями. При змалюванні пейзажів кожна пора року відповідає загальноприйнятому колоративу. Проте кольоролексеми як носії інформації про навколишній світ у творчому доробку поетеси є досить цікавим матеріалом для досліджень, адже демонструють перенесення найменувань кольору на відтворення внутрішнього стану людини, її настроїв, навіяних певною порогою року.

Література

1. Галина Потопляк. Вірші. URL: <http://kozatske.ck.ua/viewtopic.php?t=7040&start=20>.
2. Галина Потопляк. Вірші. URL: <http://prorektornauka.blogspot.com/>.
3. Галина Потопляк. Вірші. URL: <https://www.facebook.com/groups/1023142351408398>.
4. Галина Потопляк. Вірші. URL: <https://pozdravlyayu.com/vidpochinok-dushi/>.
5. Крижанська О. Яким буває червоне (символічні кольороназви в українській мові). *Українська мова і література в школі*. 2001. №2. С. 22–25.
6. Культурологія : українська та зарубіжна культура : навч. посібник / М.М. Закович, І.Я. Зязюн та ін. Київ : Знання, 2004. 567 с.
7. Кухар Н.І. Семантичний обсяг назв основних кольорів. *Придніпровський вісник*. 2000. Вип. 13. С. 43–50.
8. Семашко Т.Ф. Проблема визначення статусу кольоропозначень як лінгвістичних одиниць. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови. 2011. Вип. 7. С. 352–356. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/16122/1/Semashko.pdf>.